

© Катерина ДВІРНА

СТОРІНКАМИ НІМЕЦЬКИХ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ

[Рецензія на книгу: Київ очима ворога: дослідження, документи, свідчення / Ін-т історії України НАН України, Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років»; редкол.: Л.В. Легасова (кер. проекту) та ін. – К., 2012. – 504 с.]

Трагічною сторінкою історії для Києва став період гітлерівської окупації. Життя мешканців у завойованому місті є одним з важливих складників наукового дослідження. Багато питань того часу і донині залишаються нез'ясованими.

Київ та його жителі в період окупації переживали трагічний час установа «нового порядку». У місті створювалися органи управління, які не мали точних інструкцій з урегулювання порядку на окупованих територіях. Згодом місцеве населення стало свідком спустошення рідних земель, жорстокого поводження загарбників, очевидцем ліквідації мирних жителів столиці.

Нині про це свідчать архівні документи діяльності державних комісій України 1944–1947 рр. Пересічні громадяни могли дізнатися про життя окупованого міста лише зі свідчень тогочасних мешканців-киян, а от яким бачили життя столиці України самі завойовники – представники так званого «нового порядку» – їм було невідомо.

На це питання не існувало конкретної відповіді, яку радянські часи, такі впродовж 20-ти років незалежності України. У деякій мірі заповнювали цю прогалину спогадами Н. Феттіха «Київський щоденник» та фотоальбомом «Ніби й не було війни... (Київ 1943 року на світлинах угорського вояка)», але в них розповідається про окупацію столиці очевидцями угорцями, які в Києві були на правах «гостей», а не «господарів».

Донедавна не було наукових досліджень про повсякдення міста, які б показували життя в ньому з точки зору іншого представника – німця-загарбника. Та ось у 2012 р. була зроблена перша спроба заповнити білі плями з історії окупації Києва. Її здійснили спільними зусиллями науковці Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років» та Інституту історії України НАН України. У результаті цієї плідної творчої праці громадськість отримала цікаве науково-документальне видання «Київ очима ворога». Відразу відзначимо, що це уже третя книга з серії «Дослідження, документи, свідчення», маємо надію – не остання.

З перших сторінок нового видання бачимо, що до роботи були залучені знані науковці цієї галузі, спеціалісти своєї справи, як-от: Л. Легасова (музеєзнавство), О. Лисенко (історія церкви), І. Патриляк (націоналістичне підпілля), Т. Заболотна

(повсякденне життя Києва), М. Шевченко та Т. Пастушенко (остарбайтери), Т. Вронська (винищення населення), В. Гінда (спортивне життя) та інші.

Потрібно також зазначити, що значну частину наукового дослідження становлять вперше оприлюднені документи спецслужб нацистської Німеччини про становище в окупованому Києві за 1942–1943 рр. Перш ніж подати широкому загалу ці архівні матеріали, укладачі провели щодо них кропітку роботу. Ними була здійснена археографічна обробка документів, у результаті якої вони здобули ще більшу історичну цінність.

Кожен, хто ознайомиться з книгою, матиме можливість побачити і велику кількість фотографій із фондозбірні Меморіального комплексу. Значна їх частина залучена до наукового обігу вперше.

При початковому ознайомленні з книгою виникає запитання: чи доцільну форму подачі матеріалу вибрали укладачі? Адже у необізнаних людей може скластися помилкове враження, що нічого страшного в гітлерівській окупації для Києва не було. Однак, дійшовши до двох останніх частин фотодокументального блоку «Останні дні» (С. 479) та «3 матеріалів Київської міської комісії сприяння Надзвичайній державній комісії зі встановлення та розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників. 1943–1944 рр.» (С. 483), читач розуміє, що автори пішли правильним шляхом, аби відтворити історичну справедливість, показуючи результати окупації, подають матеріали не лише з гітлерівської, а й з радянської точки зору. На нашу думку, це лише додало цінності науково-документальному виданню.

Отже, можна стверджувати, що це наукове видання стало унікальним, вагомим здобутком у науковому світі серед досліджень про історію Другої світової війни.